

1960-1983 Yılları Kıbrıs Modern Mimarlık Konutlarında Mobilyanın Hikayesi

Yük. Mimar Cemile ÇAKMAK AYDINLI
Yakın Doğu Üniversitesi lisansüstü Eğitim Enstitüsü
<https://orcid.org/0000-0001-6709-7925>
cemilecakmakaydinli@gmail.com

Doç. Dr. Huriye GÜRDALLI
Yakın Doğu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi
<https://orcid.org/0000-0002-4078-9769>
huriye.gurdalli@neu.edu.tr

Özet

Endüstri devrimi ile teknoloji alanındaki sosyo-ekonomik gelişmeler, mimari tasarım alanı yapılarında malzeme, teknik ve yapı tiplerinin yenilenmesine olanak sağlamıştır. 19. yüzyıl sonlarında ortaya çıkan sade ve çağdaş mimari dönüşüm, 20. yüzyılda mimaride hızlı bir şekilde çıkış yakalayıp yayılmaya başlamıştır. Kıbrıs'ta 1930 yılı itibari ile modern yapılar tasarlanmıştır. 1960 yılı itibari ile modern konutların, iç mekanlarında da ciddi değişim ve farklılıklar oluşmuştur. Modernizm etkisiyle tasarımlar yapılırken, mobilyalarda da yalınlaşma ve işlevsellik ön planda tutulmuştur. Zaman içerisinde konutların tadil edilmesi, terk edilmesi, mobilyaların yıpranması, ev sahiplerinin farklılaşması gibi değişimler hayat akışı içerisinde olumsuz yönde ilerlemektedir. Mobilyaların değiştirilmesi ve tadilatlarının yapılması ile modern dönem mobilyaları tasarım izlerini kaybetmektedir.

Günümüzde Kıbrıs ile ilgili yapılmış literatür çalışmalarında modern konutların belgelendiği fakat iç mekan ve mobilyalara yeteri kadar odaklanılmadığı gözlemlenmiştir. Bu çalışmada, modern mobilyaların tasarım süreçlerinin, tarihlerinin ve dönemsel olarak sosyo-kültürel etkilerinin belgelenmesi amaçlanmaktadır. 1960'lı yılların modern konut tasarımlarında öne çıkan mimarlardan Abdullah Onar'ın Köşklüçiftlik/Lefkoşa'daki birçok modern tasarımından iki tanesi seçilmiş ve çalışma kapsamında irdelenmiştir. Seçilen konutlardaki mobilyalar incelenerek, hangi yıllarda, nasıl yapıldığı, kimler tarafından yapıldığı, hangi ihtiyaç ve düşüncelerle mekanlarda yaşam bulunduğu gibi sorulara cevaplar aranmaktadır. Çalışmada, Avrupalılaşma sürecinde insanların mobilyalarını seçerken, hangi etkileri ve dönüşümleri arzuladıklarının hikayesini ortaya çıkarmak hedeflenmiştir. Çalışma yönteminde ise, mobilyaların yerinde analiz edilmesi, fotoğraflanması ve tablolar ile analizi yer almaktadır. Kullanıcılar ile röportaj yapılarak, o dönemdeki mobilya tasarımlarının ve seçimlerinin tasarım süreçleri, imalat aşamaları ortaya konulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Modern konut, modern mimarlık, modern mobilya, mobilyanın değişimi

The Story of Furniture in Cyprus Modern Architecture Residences Between 1960-1983

Abstract

The industrial revolution and socio-economic developments in the field of technology have enabled the renewal of materials, techniques and building types in architectural design areas. The simple and contemporary architectural transformation that emerged at the end of the 19th century began to spread rapidly in the 20th century by catching a breakthrough in architecture. As of 1930, modern buildings to be designed in Cyprus. As of 1960, serious changes and differences have occurred in the interiors of modern houses. While designs were made with the influence of modernism, simplification and functionality were kept in the foreground in furniture. Over time, changes such as the renovation of houses, abandonment, wear of furniture, differentiation of homeowners progress negatively in the flow of life. Modern period furniture loses its design traces by changing and renovating the furniture.

Today, it has been observed that modern houses are documented in the literature studies on Cyprus, but there is not enough focus on interiors and furniture. Study aimed to document the design processes of modern furniture, history and periodical socio-cultural effects. By examining the furniture in the selected houses, answers are questions such as in which years, how it was made, by whom it was made, with what needs and thoughts it came to life in the spaces. It is aimed to reveal the story of what effects and transformations people desire while choosing their furniture in the Europeanization process. The working method includes on-site analysis of furniture, photographing and tabulated. By interviewing the users, the design processes and manufacturing stages of the furniture designs and choices of that period are revealed.

Keywords: Modern residence, modern architecture, modern furniture, change of furniture

1. Giriş

Bugüne ait, çağdaş, yeni, geçmişin ürünlerinden bağımsız vb. şekillerde tanımlanabilen “modern” sözcüğü Latince “modernus”tan türetilmiştir ve yine Latince’de “modus” ölçü, “modo” hemen şimdi anlamlarına gelmektedir (Özyalvaç, 2013, s. 295). Modern mimari; sanayi devriminin ortaya çıkması ile kırsal alanlardan kentlere göçün hızlandığı ve şehirde barınma probleminin hızlı çözümü için daha yalın ve sade mimari tasarımlar önermek için çıkmıştır. “Modaya uygun” olan aslında zaman içerisinde popülerliğini kaybetmektedir. Fakat modern olan, klasikle gizli bağıını hep sürdürmüş olmasından dolayı uzun süredir sürdürülebilmiştir. Zaman içerisinde kendini korumuş ve bir klasik olarak adlandırılmıştır. Modernlik anlayışı, kişiye ait olan klasik olma seviyesini ortaya koymaktadır. Modern mimari anlayışı toplumsal tutumun temelinde genellikle “belirginlik, düzgünlük, saf biçimler, bütünlük, arınmışlık, yalınlık” ifadeleri ile açıklanmaktadır (Sezgin, 2005, s. 2). 19. yüzyılın endüstriyi doğurmasıyla, 20. yüzyılda ise sanayi devriminin yayılmasıyla birçok konuda farklı gelişmeler ortaya çıkmıştır.

Gelişen ileri teknoloji neticesinde kolaylıkla ulaşabilme rahatlığı ve seri üretimin gelişmesi; mobilya ve dekorasyon tasarımının zirveye ulaşmasını ve büyük gelişimini sağlamıştır. 1910'dan 1970'lere dek gelişen tüm akımlar "Modern Mimarlık" çerçevesinde değerlendirilmektedir (Sözen ve Tanyeli, 2001, s. 164). Modern tasarım anlayışıyla birlikte mobilyaya ulaşımın kolaylaşması, seri üretim, standartlaşma ve tipleşme gibi faktörlerle gerçekleşmiştir. Bu durum, mobilyanın daha popüler hale gelmesine neden olmuştur. Bu gelişimle birlikte kullanıcıların konutları için mobilya tasarımları görebilmesi, sipariş edebilmesi ve yeni teknolojinin uygulanması sayesinde o dönemde yeni bir eğilim haline gelmiştir. Günümüzde bile geçerliliğini hala sürdürmektedir.

2. Kıbrıs'ta Modern Mimarlık Dönemi

Kıbrıs'ta 1930'dan 1960'a kadar olan zaman, yalnızca siyasi ve sosyal koşullar için değil, aynı zamanda ülkenin dünyadaki eğilimlere katılması için yerel mimarlıktan geçiş dönemi olarak tanımlanabilmektedir. Kıbrıs'ta modern mimarinin gelişimi hem karmaşık siyasi koşullar hem de mimarlık okullarının eksikliği ile bağlantılıdır. Modern mimarlığın tanımı, 1930'ların başlarından, 1878'lere kadar İngiliz sömürge yönetimi altındaki Kıbrıs toplumunun; ilkel bir siyasi ve sosyal örgütün ilk işaretlerini gösterdiği zamanını oluşturmaktadır. 1939 yılında başlayan II. Dünya Savaşı'na kadar adada modern yapı üretiminde bir patlama yaşanmıştır. Bu sırada yeni yetişmiş genç mimarlar Panayiotis Christakis Stavrinides, Charilaos Dikaios, Neoptolemos Michailides eğitimlerini tamamlayarak adaya dönmüşlerdir (Öze, 2011, s. 103, 104).

II. Dünya Savaşı'ndan sonra, Kıbrıs'ın Doğu Akdeniz'deki stratejik askeri önemi artmış ve 1945 ile 1960 arasında sömürge hükümeti tarafından uygulanan bir altyapı ve mevzuat programı, ekonomik kalkınma ve kentleşmenin temeli olmuştur (Fereos ve Phokaidis, 2006, s. 15). 1930'lardan itibaren Avrupa'da eğitimini tamamlayarak adaya dönen ve Kamu İmar (Public Works Department) çalışmaya başlayan Kıbrıslı mimarlar 1950'lerde artık kıdemli mimarlar olmuşlardır (Koldaş ve Gürdallı, 2017, s. 586). Bu gelişmelerle ilk olarak kamuya açık modern binalar inşa edilmiştir. Mimar Polys Michailides tarafından bu dönemde mimarlığın modernleşmesinde önemli adımlar atılmıştır (Fereos ve Phokaidis, 2006, s. 15). 1930-1935 yıllarında tasarladığı Larnaka Belediye Pazarı ve Lefkoşa Yetimhane Binası'nın ön cephesi bu dönemin yerel modern binalarının geçiş niteliğini yansıtmaktadır (Şekil 1 ve 2).

Şekil 1. Lefkoşa Yetimhane Binası
(Fereos ve Phokaidis, 2006)

Şekil 2. Larnaka Belediye Pazarı
(Öze, 2011)

1951’de ise ilk Kıbrıslı Türk mimar Ahmet Vural Behaeddin’in eğitiminden sonra adaya gelmesi ile özellikle modern üslupta ya da yerel biçimlerde üretilen yapılar, kimliksiz kolâjlar olarak kabul edilebilecek diğer yapılarla farkını göstermiştir. Behaeddin kamu binası olarak üç ilkokul tasarlamıştır. İlk modern konut tasarımı ise Lefke’de tasarlanmış olan Dr. Sömek Evi ve Kliniği’dir.

Şekil 3. Dr. Sömek Evi ve Kliniği
(Pulhan,2010).

Şekil 4. Dr. Sömek Evi, Taş Cephe
(Pulhan,2010) ve İçten Terasa Bakış (Muhy
Al-Din, 2017).

Mimarlar, 1963 yılında Kıbrıslı Rumlarla ortaya çıkan politik ve siyasi hadiselerden dolayı özellikle inşaat malzemesi sağlamakta ve projelerini vizeletmekte sıkıntılar yaşamaktaydılar. Bu nedenlerden dolayı mimarlar adadaki faaliyetlerini askıya almışlar ve 1970’lerin başında durumun normalleşmesi ile tekrardan faaliyetlerine devam etmişlerdir. Bu gelişmelerden sonra gerek mimarlık eğitimini tamamlayıp Kıbrıs’a gelen genç mimarlar Abdullah Onar, Ayer Kâşif, Hakkı Atun, Tuna Veysi; gerekse evkafın Türkiye’den getirttiği mimarlar Bülent Serbest, Bedri Kökten, Orhan Çakmakcioğlu, R. Bediz ve D. Camcıl sayesinde modern konut tasarımları yaygınlaşmıştır (Öze, 2011, s. 104). Modern yapılar Kıbrıslı Türk mimarlar eğitim alıp adaya gelene kadar gerek belediye mimarları, gerek katipler, gerekse Kıbrıslı Rum mimarlar aracılığı ile Türk ustalar tarafından yapılmaktaydı. Bu nedenle modern mimarlık sürecinde Kıbrıslı Rumların yapım teknolojilerinin ve tasarımlarınının Kıbrıslı Türklerden önde olduğu görülebiliyordu.

Kıbrıs’ta giderek Akdeniz’e özgü bir ifadecilikle kalıcı bir mimarlık geleneği oluturan modern mimarlık; kısmen Kıbrıs’ın yöresel biçimlerini kullanan, kısmen İngiltere’de yeniden canlanan pitoresk eğilimlere cevap veren, ama özünde de dünya üzerindeki ılıman iklimlerde karşılaşılan yöresel mimarlıklardan esinler barındıran hibrit bir üsluba doğru gitmekteydi (Tozan, 2008, s. 156). Kıbrıs Bağımsız devlet iken 1960’tan sonra mimarlıkta ve sosyal yaşamın her alanında modern kültürünü tanıtan güçlü bir modernleşme süreci yaşamıştır. İngiltere modern örnekleri olağan bir şekilde diğer stiller arasında kabul etmeye başlamış ve gelişimler sürmeye devam etmiştir. Kıbrıs’ta bu gelişmeler yaşanırken İngiltere, özellikle Almanya, Fransa ve İtalya gibi ülkelerle karşılaştırılınca modernizme daha yavaş bir reaksiyon vermiştir.

1960-1974 yılları arasındaki dönem, mimarlıkta birleşik bir stilin ortaya çıktığı ilk ve tek zamandır (Fereos ve Phokaides, 2006, s. 16). Yurt dışından donanımlı mimarların bilgileri ile yapılarda betonarme taşıyıcı sistemler kullanılmaya başlamıştır.

Betonarme yapı malzemesi ve çelik taşıyıcı ile yapılarda yeni bir inşaat sistemi oluşmuştur. Bu sistemlerle çok katlı inşaatlar yapılmış ve geniş açıklıklı çok amaçlı yapılarda tasarım sınırlarının kalkması sağlanmıştır. Konut yapılarında ise saçaklar, konsollar, geniş balkonlar, geniş açıklıklar kullanılarak giriş, salon ve mutfak tasarımlarında açık planların tasarlanmasına olanaklar sağlamıştır.

3. Modern Mimarlıkta Mobilya

Modernizmin gelmesiyle birlikte sanayileşme başlamış, üretilen ürünlerde detaya gidilmiştir (Öçal, 2008, s. 4). Bu detaylandırma mobilyanın işlevsellik ve hızlı şekilde üretilmesi için kullanılmıştır. Aynı zamanda çizgi, şekil, biçim, renk, doku ve malzeme gibi detayların işlendiği mobilyalarda da modern tasarım anlayışı benimsenmiştir (Ozan, 2009, s. 41). Mobilya, konutlar içerisinde kendi ve cismi ile ilgili mekan geçmişi oluşturduğu önemli bir bileşen olarak karşımıza çıkmaktadır.

Aslında mobilya sadece fonksiyon için kullanılmamakta, mekan içerisindeki kültür, yaşam şekli, kullanıcının o dönemki ruhunu ve isteklerini yansıtan bir obje görevi de üstlenmektedir. Praz'ın da dediği gibi "Belki resim ve heykelden daha çok, hatta mimarlığın kendisinden bile daha fazla, mobilya çağın ruhunu ortaya çıkarmaktadır" (Rice, 2008, s. 161). Walter Benjamin'in de dediği gibi "günü tarafından tanınmamış geçmişe dair her imge geri dönemeyecek şekilde kaybolmaya mahkûmdur" (Curthoys ve Docker, 2010, s. 220).

Bu çalışmanın amacı ise, Kıbrıs'ta 1960-1980 yılları arasındaki modern konutların mobilyalarındaki geçmişe dair tasarımları belgelemektir. Bu belgeleme çalışmaları doğrultusunda, mobilyaların o dönemdeki tasarım ve üretim süreçleri, kullanıcı isteklerinin tasarım aşamasındaki etkilerinin neler olduğu ortaya çıkarılarak, gelecekteki benzer çalışmalara ışık tutması amaçlanmaktadır.

4. 1960-1983 Yılları Kıbrıs Modern Konutlarındaki Mobilya

1951 ile 1975 tarihleri arasındaki döneme ait konutlar, Kıbrıslı mimarların eserleri olup, modern mimari tarzında inşa edilmişlerdir. 1960-1983 yıllarında betonarme karkas yapım sisteminin kullanımı, plan tiplerinin değişime uğramasına, daha esnek ve işlevsel özel tasarımlara, organik plan şemalarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Modern tasarım yapan mimarların yurtdışında gördükleri eğitimler, Avrupalılaşma koşulları ve basılı kaynaklar, müşterilerine tasarladıkları konutların iç mekan mobilyalarını da modernleştirmiştir. Çalışma sürecinde, müşterilerin konutlarında modernleşme ve Avrupalılaşmayı azulayarak tasarımlar yaptırmalarından yola çıkılarak, modern konutların mobilyalarında da modernleşmenin dönüşümleri gözlemlenmiştir. Modern mobilyalara ulaşabilmek için konutlarda modernleşme döneminin incelenmesine ihtiyaç duyulmuştur. Bu bölümde öncelikle 1960-1983 yıllarında Lefkoşa'nın kuzeyinde modern konut tasarlayan Kıbrıslı Türk mimarlar araştırılmıştır. Araştırmalar sonucunda adadaki modern mimarinin öncülerinin, Ahmet Vural Behaeddin, Abdullah Onar, Ayer Kâşif, Hakkı Atun, Osman Saner, Tuna Veysi, Yücel Köken, Ziya Necati Özkan, Burhan Atun ve Oğuz Feridun olduğu saptanmıştır. Lefkoşa'nın surdışında gelişen yerleşim alanlarından olan Köşklüçiftlik'te, büyük ve nüfuslu aileler yaşamaya başlamıştır. Bu bölge, modern yaşamın gereklerini sağlayacak mekanlarını içeren, sarı taş malzemedeki yapılan konutların yerini alacak olan betonarme konutlara sahip olmaktadır (Pulhan, 2007, s. 5).

Alan çalışmalarından elde edilmiş olan bilgiler doğrultusunda, Köşklüçiftlik/Lefkoşa'da en çok mimari tasarımı bulunan mimar Ahmet Vural Behaeddin'dir. Köşklüçiftlik bölgesindeki Dr. Adnan Hakkı Evi, Dr. Ali Fikret Evi, Osman Örek Evi, Oğuz Korhan Evi, Fikret Ailesi Evi, Macit Ferdi Evi, Oğuz Başak Evi, Ümit Süleyman Evi, Lefkoşa Zehra İzzet Evi, Müdüroğlu Sıraevler ve Kuruçeşme konutları mimarın projelerine örnek verilebilmektedir (Şekil 5, 6, 7 ve 8).

Şekil 5. Macit Ferdi Evi, Köşklüçiftlik
(Çelik ve Ertürk, 2007).

Şekil 6. Ümit Süleyman Evi, Köşklüçiftlik
(Uluçay ve diğerleri, 2006).

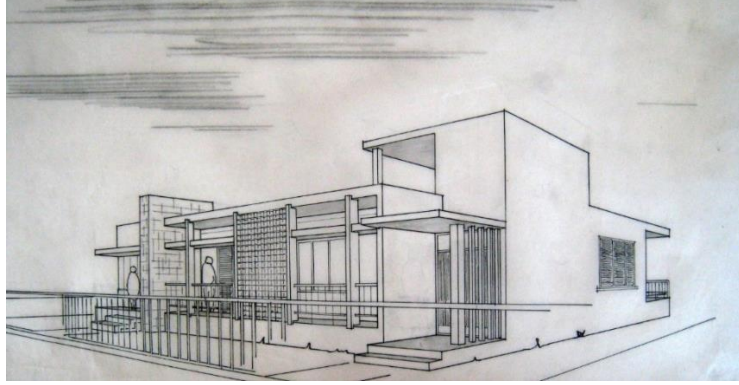
Şekil 7. Müdüroğlu Sıraevleri-Efrus Evi,
Köşklüçiftlik (Muhy Al-Din, 2017).

Şekil 8. Oğuz Ramadan Korhan Evi,
Köşklüçiftlik (Mesda, 2011).

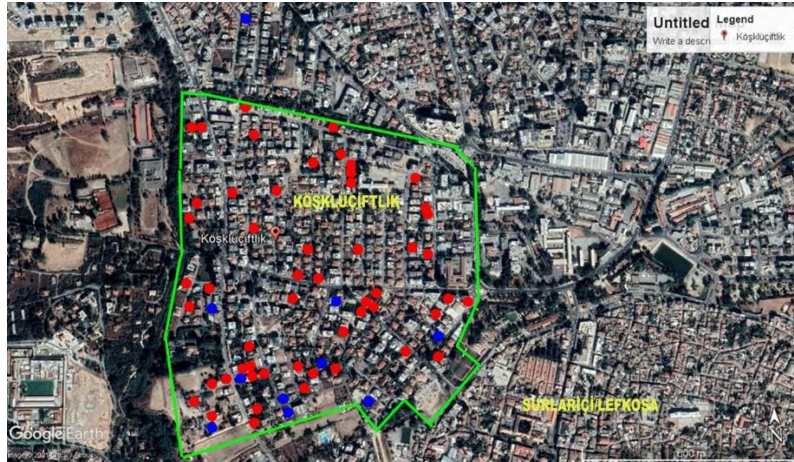
Bu araştırmalar sonucunda Köşklüçiftlik bölgesinde Ahmet Vural Behaeddin binaları gözlemlenirken birçok modern tasarım yapmış olan Abdullah Onar'ın konutları da dikkat çekmiştir. Terlik ve Kara (2005. s.27-33) hazırlamış oldukları yazılarında Abdullah Onar'ın müşterileri ile olan ilişkisini ve mimarlık mesleğini şu şekilde tanımlamışlardır: Abdullah Onar tasarım sürecinde müşterilerini çok iyi dinlemekte ve onların istekleri doğrultusunda tasarımlar yapmaktaydı. Müşteri isteklerinin tasarım sürecinin gelişmesinde önemli bir rolü olduğunu vurgulamaktaydı. Yaratıcılığın önemine değinen Onar, tasarımın müşteri ile birlikte olgunlaştığını, müşterinin istediği süre zarfında ve anlaşılabilir fiyatta mimari projelerin yapıldığını belirtmektedir. Tasarımı etkileyen en önemli özelliklerin bunlar olduğunu savunmaktaydı. Ayrıca tasarımlarda hızlı kararlar vererek, çok fazla zaman kaybetmediğini de vurgulamıştır. Abdullah Onar konut projelerinde yalın cepheler tasarlıyordu (Şekil 9).

Tasarladığı konutların, hemen hemen her açıdan kullanışlı olmasına ve aynı zamanda doğal ışığın eve girebilmesine oldukça özen göstermekteydi. Konut projeleri dışında apartman, okul, camii, ofis binası, dükkân gibi çok farklı projeler üretmiştir. Bazı gözde konutlarını şu şekilde örnek gösterebiliriz; Aziz Menteş Bey'in Evi, Piano Ev olarak bilinen Rana Hanım'ın Evi, Temel 2 Apartman Projesi, Mirata Apartman Projesi vb.

Şekil 9. 1960'lardan konut tasarım eskizi (Abdullah Onar arşivinden).

Köşklüçiftlik bölgesinden en fazla Abdullah Onar ve Ahmet Vural Behaeddin'in konutları olmasından dolayı, mobilya tasarımlarında bu iki mimar arasında karşılaştırma yapılması uygun görülmüştür. Her iki mimarında Köşklüçiftlik bölgesindeki konutları aşağıdaki haritada gösterilmiştir. Binalar listelenirken mavi renkle Ahmet Vural Behaeddin'in ve kırmızı renkle ise Abdullah Onar'ın konutları işaretlenmiştir (Şekil 10). Harita çalışması sonucunda Abdullah Onar'ın konutlarının Ahmet Vural Behaeddin'in konutlarından daha fazla olduğu saptanmıştır. Ahmet Vural Behaeddin ilk Kıbrıslı Türk mimar olmasından dolayı kendisi ile ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Abdullah Onar'ın sayı olarak daha fazla konutu olmasına rağmen yeteri kadar çalışmasına ulaşılmamıştır. Bu nedenlerden dolayı, Abdullah Onar'ın konutları üzerinde çalışılmaya karar verilmiştir.

Şekil 10. Lefkoşa'nın kuzeyi Köşklüçiftlik'te Ahmet Vural Behaeddin ve Abdullah Onar konutları (Aydınlı, 2021)

Abdullah Onar konutları gözlemlenirken aynı sokak içerisinde, birbirine komşu

çaprazda duran iki konut seçilmiştir (Şekil 11). Konutlar aşağıdaki neden ve kriterlere göre seçilmiştir;

- Aynı sokakta, birbirine yakın ve bir yıl ara ile inşa edilmiş olmaları,
- Konutların içerisinde ikamet edenlerin ilk sahipleri olması ve günümüzde hayatta olmalarından dolayı doğru bilgiye ulaşabilmek,
- 1960-1983 yılları arasındaki konutların belgelenmesinden dolayı birçok konutun terkedilmiş olması ve mal sahiplerinin vefat etmesi,
- Konutların modern tasarımlarının mimari bağlamda farklılık göstermesi (birinin modern tarzda çatılı orman evi görüntüsüne sahip olması, diğersinin ise konsol çıkıntılı düz yalın bir tasarımının olması)
- Konutların dış tasarımlarının mal sahiplerinin istediği doğrultusunda farklılık göstermesinden kaynaklı olarak, iç mekan mobilyalarında da farklılık olup olmadığının ortaya çıkarılması,
- Konut sahiplerinin birbirlerini tanımasından dolayı mimar Abdullah Onar'ı tavsiye etmeleri, ayrıca mobilya seçimleri üzerinde de öneride bulunmalarında etkili oldu mu sorusunun cevaplanması.

Arazi çalışmaları yapılırken konutlara ulaşmak kolay olmamıştır. Evlerin şuan kullanılmaması ve yaşamın daimi şekilde sürdürülmemesinden dolayı bilgi toplamakta güçlük çekilmiştir. Konutlar seçilirken Şekil 11'deki hava görüntüsünden de görülebileceği üzere, yapıların aynı bölgelerde olmalarına dikkat edilmiştir. Bunun nedeni ise, o dönemde birbirlerine yakın ve komşu tasarlanmış yapılardaki mobilyaların ne şekilde tasarlandığının karşılaştırmasının yapılabilmesidir. Seçilen iki konuta ziyaretler gerçekleştirilerek fotoğraflar çekilmiş, araştırmalar yapılmış ve ev sahipleri ile röportaj yapılarak bilgiler toplanmıştır. Orijinal mobilyaların belli bir kısmına ulaşmak mümkün olmamıştır.

Şekil 11: Seçilmiş olan iki konutun hava görüntüsü (<http://earth.google.com>).

Mobilyaların zaman içerisindeki düzeninin bozulduğu, başka odalara taşındığı, yer değiştirdiği ya da yenilendiği gözlemlenmiştir. Yer değiştiren mobilyaları belgelemek ve fotoğraflamakta güçlükler yaşanmıştır. Analizler yapılırken en çok korunmuş olduğu gözlemlenen yemek ve salon bölümündeki mobilyalara odaklanılmıştır. Yukarıda belirtilmiş yol izlenerek gerçekleştirilecek olan çalışmanın odak noktasının şu şekilde olması gerekliliği sonucu çıkarılmıştır:

- a. **Döneme ait tasarımcıların, firmaların, zanaatkarların öykülerine vurgu yapmak:** Konutlarda seçilmiş mobilyaların hangi ustalar tarafından imal edildiğinin araştırılması ve firmaların belgelenmesi hedeflenmektedir. Çalışma sürecinde, mobilyaların tasarımlarını mimarlar mı çizdi? Dergilerden mi görüldü? Ustalar kendileri mi tasarladı? vb. sorulara cevaplar bulmak hedeflenmiştir.
- b. **Sosyal ve kültürel ilişkisini sorgulamak (kullanıcılar, sanatçı/tasarımcı ve mimarların çalışma ortaklığını irdelemek):** Bu bölümde, kullanıcıların mimar, mobilyayı tasarlayan ve satış yapan firmalarla olan iletişiminin nasıl olduğunu belirlemek; mimarların modern mobilyaları tasarlayan usta ve zanaatkarlarla iştişare içinde olup olmadığını anlamak; televizyondan, dergilerden gördükleri mobilyaları göstererek sipariş verip vermediklerini öğrenmek; mobilyaların Avrupalaşma ve modernleşme arzuları ile mi seçildiğini saptamak amaçlanmıştır.
- c. **Kullanılan malzemeleri ortaya çıkarmak:** Mobilyalarda kullanılan malzemelerin (ahşap, çelik, demir, plastik) neler olduğunu öğrenmek ve kullanıcıların modern dönem malzemelerini tercih edip etmediğini irdelemek.
- d. **Teknolojik farklılıkları belgelemek:** Analiz edilen mobilyaların zanaatkarlar tarafından el işçiliği ile mi yapıldığını, modernleşme döneminde endüstri devriminin etkileri ile yeni makinelerle mi imal edildiği sorularına cevaplar aranmıştır.
- e. **Modern mobilyanın tarihsel değerini ortaya koymak:** Modern dönemin etkileri ile tasarlanmış konutların belgelenmesi ve listelenmesi için çalışmalar yapılmaktadır. Modern mobilyalara tarihsel süreç içerisinde bakıldığında farklılıklar ve dönüşümler açısından değerli oldukları söylenebilmektedir. Belge niteliği taşımakta olduklarından korunmaları gerekmektedir. Seçilmiş olan konutlardaki modern mobilyalar listelenerek, tarihsel değerini göz önüne çıkarmak hedeflenmektedir.
- f. **Günümüzdeki mobilya sektörüne katkı sağlayacak arşivlemenin gündeme getirilmesini sağlamak:** Günümüzde mobilyacıların modern mobilya modellerini üretebilmeleri açısından mobilyaları belgelemek, kullanıcılar için görsel katalog arşivi oluşturmak ve sektördeki imalathane ile fabrikalara dönemin mobilya modellerini yeniden üretmeleri için bir kaynak oluşturmak çalışmanın hedeflerindedir.

Çalışmanın yöntemi; sözlü tarih araştırmaları, literatür taraması, mobilyaların yerinde saptanması ve fotoğraflanması, seçilen konutların kullanıcıları ile sözlü görüşmelerin yapılması, yapılmış olan gözlemlerin ve toplanan bilgilerin tablolaştırılması şeklinde sıralanabilmektedir.

Alan çalışmasında bu mobilyalar detaylı şekilde irdelenmiştir. Bu dokümantasyonlar ışığında mobilyaların tarihsel süreç içerisindeki gelişim ve değişimleri oluşturulmuştur. Toplanan bilgiler her konut üzerinden aşağıdaki tablolarda da görüleceği gibi sınıflandırılmıştır (Tablo 1 ve 2).

4.1 Desaini Aalotar-Ertoğrul Güven Evi

Desaini Aalotar-Ertoğrul Güven Evi, Köşklüçiftlik/Lefkoşa'da 1962 yılında inşa edilmiştir. Mimarı Abdullah Onar'dır. Konut zemin ve birinci kattan oluşmaktadır. Zeminde giriş holü, misafir tuvaleti, yemek bölümü, mutfak, kiler, ütü odası; birinci katta ise yatak odaları ve ortak banyo bulunmaktadır. Ebeveyn yatak odasındaki dolap içerisinden gizli bir depo odasına geçilmektedir. Çocuk odasından ise merdivenle çatı katı terasına çıkılmaktadır. Evin üç tarafındaki teraslarına ise merdivenle ulaşım sağlanmaktadır. Günümüzde konutta ev sahibi yaşamaktadır. Fakat sağlık nedenlerinden dolayı evin belli kısımları kullanılmaktadır. Evin geneline bakıldığında modern konut tasarımı içerisindeki mobilyaların belli bir dönemden sonra korunamadığı gözlemlenmiştir.

Evin salon ve yemek bölümündeki mobilyalarına odaklanılmıştır. Salon ve yemek bölümünde Tablo 1'den de görebileceği gibi; koltuk takımı, sehpa, orta sehpa, yemek masası, sandalyeler, askılık, merdiven bölümündeki aksesuarlar belgelenmiştir. Konut ile ilgili bilgiler kızları Suna ve Funda hanımla röportaj yapılarak elde edilmiştir. İlk olarak eve taşındığında mobilyaların İrlanda'da yaşayan Nidai amcalarından kalma olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Daha sonrasında ise (1970'den sonra) koltuklar yenilenmiştir. Orta sehpa, zigonlar ve koltuklar surlarıçindeki mobilyacı Zekai Tahir Usta tarafından üretilmiştir. Araştırmalar yapılırken mimar Tuna Veysi'den edinilen bilgilere göre o dönemde Zekai Tahir ve Hamit Usta ahşap mobilya üretiyor, koltuklar için ise döşeme işlerini Kerim Usta ve Orhan Mevlüt yapıyordu.

Konutun mobilyalarına bakıldığında modern dönemin etkileri görülmektedir. Ahşap mobilyalarda sadelik, keskin hatlar, oval formlar ve modern çizgiler hakimdir (Tablo 1). Modern mobilyalar süsleme ve motiflerden arındırılmış şekilde tasarlanmıştır. Koltuklarda sarı renk ve sandalyelerde yeşil döşemeler görülmektedir. Modern dönemin canlı, rengarenk ve soft renkleri dikkat çekmektedir.

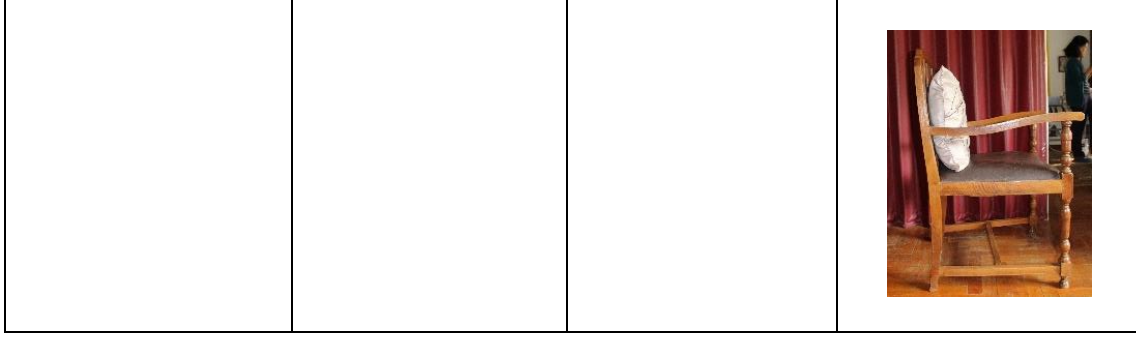

Şekil 12: Desaini Aalotar-Ertoğrul Güven Evi, Köşklüçiftlik (Abdullah Onar Arşivinden).

Tablo 1: Desaini Aalotar-Ertoğrul Güven Evi, Oturma ve Yemek Bölümü Mobilyaları (Aydınlı, 2019).

DESAINI AALOTAR-ERTOĞRUL GÜVEN EVİ			
Adres: Büyük Reşit Sokak, Köşklüçiftlik, Lefkoşa		Yapım Yılı: 1962	
Binanın Konumu (http://earth.google.com)		Binanın Fotoğrafi 	
Salon ve Yemek Bölümü Mobilyaları			
			
Yemek Masası		Sehpa	
Aksesuarlar		Koltuk	
Sandalye			
			

4.2 Cahit-Keriman Tilki Evi

Cahit-Keriman Tilki Evi Köşklüçiftlik/Lefkoşa'da 1960 yılında inşa edilmiştir. Mimarı Abdullah Onar'dır. Konut zemin ve birinci kattan oluşmaktadır. Konutun giriş holünde garaj girişi bulunmaktadır. Zemin katta merdivenler, salon, yemek bölümü, günlük mutfak ve oturma bölümü görülmektedir. Mutfak ve tuvalet ise sonradan eklenmiştir. Üst katta ise üç yatak odası, çalışma odası ve banyo bulunmaktadır. Evin tasarımı müşterilerinin istekleri doğrultusunda çatılı olarak tasarlanmıştır. İlk olarak garajdan eve direk giriş planı bu konutta tasarlanmıştır. Garajın üzerinde iç mekanda, merdiven holüne ulaşılan bir yatak odası konumlandırılmıştır. Zemin katta bir iç avlu bulunmaktadır. Evin girişinde ve arka kısmında sadece teraslar kullanılmıştır. Çalışma odasında bir balkon mevcuttur. Konutun salonunda şömine yapılmıştır. Konut günümüzde kullanılmaktadır.

Evin sahibi Keriman Hanım yalnız yaşamaktadır. Fakat zaman içerisinde bazı değişimler meydana gelmiş ve evin ilk orijinal mobilyaları şu an üst katlardaki odalara dağıtılmıştır. Tablo 2'de göreceğiniz gibi belgelenen toplamda üç set koltuk takımı bulunmaktadır. Konut tamamlanana kadar aslında ilk önce eski evlerindeki mobilyalar kullanılmıştır. Daha sonrasında ise konuta yeni mobilyalar alınmıştır. Konutun esas mobilyası mavi döşemesi bulunan koltuk takımı ve aynı döşemeden yemek takımı ve konsol olan settir. Mavi döşemeli set mobilyanın o dönemde Lefke Sanat Okulu'nun yapılmış olduğu, Saray Hotel'deki sergiden seçilerek alındığı Keriman Hanım'la yapılan röportajlar sonucunda öğrenilmiştir. Fakat daha sonrasında 1980 yıllarında yemek odası ve salon olarak kullanılan odaya iki set koltuk takımı yapılmıştır. Bu takımlar daha oymalı ve detaylı setlerdir. Tablo 2'de göreceğimiz kırmızı ve krem döşemeli, yeşil takım günümüzde kullanılmaktadır. Keriman Hanım mobilya ve döşemelerin surlarıçindeki ustalarda yapıldığı ve döşendiği bilgilerini aktarmıştır. Fakat üzerinden uzun yıllar geçtiği için isimlerini hatırlamamaktadır.

Konutun Tablo 2'de görülen mavi döşemeli takımı modern, sade ve canlı renkli olarak seçilmiştir. Keskin ve geometrik hatlar hakimdir. Konutun orijinal mobilyalarının modern tarzda olduğu görülmüştür. 1980'li yıllardaki değişimlerle mobilyaların da yenilenmiş olduğu belgelenmiştir. Yeni mobilyalarda süs ve oymalar ön plandadır. Modern dönemin malzemesi ceviz açık ahşap tonları mobilyalar üzerinde etkili olmuştur. Modern dönemin eğilimi olan salona açılan yemek bölümünde hitap edilmiştir. Günümüzde daha büyük oturma takımlarının bulunduğu salon kullanılmaya başlanmıştır. Tablo 2'den görüleceği gibi modern hatlardaki sade sehpa kullanılmıştır. 1980'lerde yenilenmiş olan sehpa ve orta sehpaların oymaları ve avangart ayakları dikkat çekmektedir. Yenilenen mobilyaların daha koyu ahşaplardan üretildiği görülmektedir.

Tablo 2: Cahit-Keriman Tilki Evi, Oturma ve Yemek Bölümü Mobilyaları (Aydınlı, 2019).

CAHİT-KERİMAN TILKI EVİ			
Adres: Büyük Reşit Sok. Köşklüçiftlik, Lefkoşa	Yapım Yılı: 1960		
Binanın Konumu 	Binanın Fotoğrafı 		
Salon ve Yemek Bölümü Mobilyaları			
			
Yemek Masası	Sandalyeler		
			
Sehpalar			
			
Konsol	Koltuklar		

5. Bulgular ve Sonuç

Yapılan çalışma, Kıbrıs modern konutlarındaki modern mobilyaların hikayeleri (geçmişleri) ile ilgili literatürdeki eksikliği giderecek ve buna benzeyen çalışmalara ışık tutarak, bu tarz çalışmaların gündeme gelmesini sağlayacaktır. Kıbrıs'taki modern mobilyanın bilgilerinin her geçen gün yok olduğu gözlemlenmiştir. Bu durumun birinci nedeni; ev sahiplerinin vefat etmiş olması, yaşlarından dolayı hastalıklarının olması ve sözlü bilgilere ulaşamıyor olunmasıdır. Diğer neden ise; o dönem mobilyalarının değerinin bilinmemesinden ötürü elden çıkarılmış olmaları veya göz önünden kaldırılarak yok olmaya bırakılmalarıdır. Yapılan gözlemler, modern mimarının günümüzde tarihsel olarak kabul edilmeyip korunmaya değer bulunmadığını göstermektedir. Kıbrıs'ta modern mobilyanın tarihine ilişkin araştırmanın eksikliği kolayca gözlemlenebilmektedir.

Modern mobilyaların hikayeleri; mobilyanın tarzı, rengi, malzemesi, üretimi, teknolojik etkileri, kimler tarafından üretildiği, kültürel etkileri ve dönüşümleri olarak tanımlanabilir. Bu gözlemler ışığında her iki konuttaki tasarım ve üretim hikayelerini belirleyen etkenler aşağıdaki gibidir;

- Konutların her ikisinde de eve ilk taşınıldığı zaman eski evlerindeki ya da akrabaların verdikleri mobilyalar kullanılmıştır. Bu durum, ev sahiplerinin konut maliyetini karşıladıkları için belli dönem sonra yeni mobilyalara bütçe ayırmalarından kaynaklıdır.
- Konutlardaki ahşap mobilyalar gözlemlendiğinde daha sade, yalın ve düz çizgiler fark edilmektedir. Sonradan yenilenen mobilyaların daha detaylı ve motifli olduğu gözlemlenmiştir.
- İncelenen mobilyalarda kullanılan döşeme renklerinin modern dönemin etkisi olarak görülen canlı yeşil, sarı ve mavi renklere tercih edildiği belgelenmiştir.
- Mobilyalarda kullanılan malzeme ceviz ahşap olarak ön plana çıkmaktadır.
- Her iki konutta da yemek masası ve sandalyelerin günümüze kadar ulaştığı gözlemlenmiştir. Koltukların zaman içerisinde döşemeleri değişmiş ya da yeni koltuklar tercih edilmiştir.

- Her iki konutta da birbirine çok benzeyen giriş bölümündeki askılık modeli seçilmiştir.
- Avrupalaşma ve modernleşme arzusu ile mobilya tasarımları dergilerde, gazetelerde ve televizyonda görülen tarzlarda sipariş edilmiştir.
- Konutlardaki ahşap mobilyalar ev sahipleri tarafından o dönemde Zekai Tahir veya Hamit Usta'ya yaptırılmıştır. Koltuklar için ise döşeme işlerini Kerim Usta veya Orhan Mevlüt yapmıştır.

Çalışma boyunca modern mobilyalarla ilgili bilgilere ulaşmakta zorluklar yaşanmıştır. Hergün yok olma tehlikesi yaşayan ve ulaşılması zor olan bu bilgilerin gündeme getirilerek korunması ve belgelenmesi gerekmektedir. Bu çalışma akademik çalışmalara bir alternatif sunacak ve saha çalışmalarında ön planda tutulacaktır. Bu çalışmanın modern mobilyaların tarihsel değeri üzerine karşılaştırma yaratmak ve bu eserlerin arşivlenmesi adına bir çalışma başlatmak açısından yararları olacaktır. Bu alanda daha geniş farkındalık yaratılması hedeflenmiştir.

Kaynaklar

- Çelik, D. and Ertürk, Z. (2007). *Analysis of the Modernist Language in Cyprus: A Case Study on a Local Architect*. 5th International Postgraduate Research Conference in the Built and Human Environment in Conjunction with the 2nd International Built and Human Environment Research Week. Dept. of Interior Architecture, Eastern Mediterranean University, Famagusta, Cyprus.
- Curthoys, A. and Docker, J. (2010). **Is History Fiction?** Australia: UNSW Press.
- Fereos, S. and Phokaidis P. (2006). *Modern Architecture in Cyprus Between the 1930s and 1970s: The Search for Modern Heritage*, Docomomo Journal 35, 15–19.
- Koldaş, U. ve Gürdallı, H. (2017). *Sömürgeciliğin Sütunları: İngiliz Sömürgeciliği Döneminde Kıbrıs'ta İnşa Edilmiş Kamu Binalarında Siyasi Gücün Temsili*, The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication, Volume 7, Issue 4, Yakın Doğu Üniversitesi, Lefkoşa. Kıbrıs.
- Mesda, Y. (2011). *An Analytical Approach to the House Design in the Walled City of Nicosia in Cyprus*, Design Principles and Practices International Journal, Vol. 5, Issue 6, Common Ground Publishing, USA.
- Muhy Al-Din, S. S. (2017). *The Influence of Mediterranean Modernist Movement of Architecture in Lefkoşa: The First and Early Second Half of 20th Century*. Journal of contemporary urban affairs, 01(01), 10-23. Retrieved from, <http://ijcua.com/index.php/ijcua/article/view/4>.
- Ozan, M. (2009). *Bauhaus Okulu ve Erken Dönem Cumhuriyet Dönemi Mimarisi- İç Mimarisine Etkileri*, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Öçal, H. (2008). *Isparta Kent Kimliğinde Modernizmin Yansımaları Ve Modernizm Etkisindeki Konut Mimarisi*, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Isparta, Türkiye.

- Öze, E. (2011). *1878-1958 Kıbrıs Koloni Mimarlığı*, FBE Mimarlık Anabilim Dalı Mimarlık Tarihi ve Kuramı Programında Hazırlanan, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Türkiye.
- Özyalvaç, A. N. (2013). *Mimarlıkta Modernite Kavramı ve Türkiye*. FSM İlimi Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi, 6/23.
- Pulhan, H. & Numan, I. (2006). *The Traditional Urban House in Cyprus As Material Expression of Cultural Transformation*. Journal of Design History, pp: 105 – 119.
- Pulhan, H. (2010). *Lefke’de Modern Bir Kır Evi*, Doğu Akdeniz Üniversitesi “Uluslararası Kariyer İçin”, Konut ve Yaşam Sayfa 5, Havadis Gazetesi Ekim, 07 Mart. Sayı 2. 2010.
- Pulhan, H., Uraz, T., ve Uluçay, P. (2007). *Modernizmin Yerel Açılımları: Dr. Ali Fikret Avi Lefkoşa*. Mimarca, Yıl: 18, Sayı: 74, s.48.
- Rice, C. (2008). *The Emergence of the Interior: Architecture, Modernity, Domesticity*, Londra ve New York: Routledge.
- Sezgin, F. (2005). *Mimarlığın Geleceği Üzerine Kestirimler*. Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mühendislik Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü Dergisi 9-3, Isparta, Türkiye.
- Sözen, M. ve Tanyeli, U. (2001). “Modern Mimarlık” maddesi, Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü, Ankara, 164.
- Terlik, F. ve Kara, C. (2005). *Sanatçı Mimarlar.... ABDULLAH ONAR*, Kıbrıs Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, Mimarlar Odası Bülteni, Issn 1306-3138 Yıl:16 Sayı: 72.
- Tozan, A. (2008). *Bir Sömürge Modernleşme Örneği Olarak Kıbrıs’ta Kent ve Mimarlık (1878-1960)*. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Uluçay P. Uraz T. ve Pulhan H. (2006). *Modernizmin Yerel Açılımları Suna - Ümit Süleyman Evi*. Mimarca 47, Mimarlık ve Yaşam, ISSN 1306-3138 Yıl:17, Sayı: 73, Lefkoşa. Kıbrıs.